

SOBRE LA NIDIFICACIÓ DEL BUSQUERET CAPNEGRE *Sylvia melanocephala* AL CENTRE DE MALLORCA

Josep R. SUNYER ¹

SUMMARY.- *On the breeding of the Sardinian warbler *Sylvia melanocephala* in the centre of Mallorca.* The results are presented of a breeding study in a small 3.5 hectare patch of woodland surrounded by non-irrigated crop lands in the centre of Mallorca during the springs of 2004 and 2005. The minimum number of territories during the two years was 7, with some pairs having two clutches (May and June). These figures imply a very high density, equating to 20 pairs per 10 ha, which may be the norm for the entire island. The high density may be related to the subdued territorial behaviour observed in the males.

Key words: *Sylvia melanocephala*, Mallorca, breeding, insular syndrome.

Paraules clau: *Sylvia melanocephala*, Mallorca, nidificació, síndrome insular.

¹ C. d'Agustí Buades, 9 2n 2a. 07010 Palma. Balears
jrsunyer@telefonica.net

El busqueret capnegre *Sylvia melanocephala* és una de les espècies d'auzell més característiques dels ambients mediterranis. Pertany a un gènere d'especialistes forestals en la recerca d'artròpodes entre el fullam. Tot i que el seu hàbitat òptim són els matollars, se'l pot trobar en un ampli ventall d'ambients, que va des dels boscos madurs, matollars més o menys desenvolupats, fins a horts, bardisses i voreres de conreu, en tota la seva àrea de distribució circummediterrània (SHIRIHAI *et al.*, 2001).

Durant les primaveres de 2004 i 2005 vàrem seguir amb un cert detall la nidificació en una localitat del centre de Mallorca, on també realitzàrem una sèrie de sessions d'anellatge. En aquesta nota exposam i comentam les observacions realitzades.

ÀREA D'ESTUDI I MÈTODES

L'àrea d'estudi, localitzada al terme de Sineu (39° 39,2' N, 3° 2,2' E;

110 m s.n.m.), just al centre de l'illa (Pla de Mallorca), és un garrigó de 3,5 ha que voreja una bassa antròpica, antiga explotació de lignit a cel obert fins a finals dels anys vuitanta (foto 1). La zona excavada va ser repoblada amb pi ver *Pinus pinea* en acabar l'activitat extractiva. Tot el conjunt està inclòs en una extensa matriu de conreus de cereal esquitxada de petites taques forestals. La coberta vegetal de la parcel·la està constituïda per un estrat llenyós discontinu d'uns 2 m d'altura de *Pinus pinea* joves, ullastres *Olea europaea* var. *sylvestris*, mates *Pistacia lentiscus* i olivardes *Inula viscosa*, i un estrat herbaci dominat per la carxofera borda *Cynara cardunculus*. A la zona hi nidifiquen regularment, junt amb el busqueret, el rossinyol *Luscinia megarhynchos*, el vitrac *Saxicola torquatus*, la mèl·lera *Turdus merula*, i el passerell *Carduelis cannabina*.

El seguiment va consistir en visites continuades a la parcel·la entre els

mesos d'abril i juny de 2004 i 2005, recurrent amb prismàtics tota la seva extensió i traslladant sobre foto aèria tots els comportaments reproductors observats: mascles cantant, construcció de nius, adults peixant joves al niu i grups familiars (mètode de la parcel·la, TELLERÍA, 1986). Les visites foren a qualsevol hora del dia, però predominaren les d'horabaixa. Això no desvirtua el mostreig, ja que l'activitat de l'espècie és prou constant al llarg del dia durant el període reproductor (BAS *et al.*, 2007).

Durant el període d'estudi també hi realitzarem diverses sessions d'anellatge científic seguint el protocol estàndard (PINILLA, 2000), marcant alguns exemplars amb anella de color per a la seva identificació a distància.

RESULTATS

La primavera de 2004 començarem les observacions sistemàtiques a principis de maig, i les parelles ja tenien ous o polls petits. En vàrem controlar 4, totes amb polls al niu a principis de mes. En dues el mascle va estar marcat amb anella de color (anellats el 12/03 i 04/04 com a adults).

A mitjan juny vàrem controlar els dos mascles marcats duent menjar a nous joves coacurts (d'una segona niurada), i en les proximitats d'on observàrem les altres dues colles no marcades tornàrem a observar, a finals de mes, un niu amb polls i adults amb menjar (probablement segones postes de les mateixes parelles). Així mateix, durant la segona quinzena de juny observàrem evidències de cria de 3 noves parelles, no controlades el maig (probablement d'incorporació més tardana, tot i que alguna podria haver criat també el maig). En tota la temporada, per tant, vàrem controlar almenys 7 colles,

havent comprovat dues postes en dues d'elles. Dels 5 nius trobats, anellàrem els polls de 4 (14 polls) amb anella metàl·lica oficial i anella de color.

L'any 2005 va començar amb una intensa nevada a finals de gener, amb neu permanent durant una setmana, que podria haver provocat problemes als individus joves o menys vigorosos.

El març i l'abril vàrem fer tres prospeccions amb reclam per tota la zona, sense resultats clars (escassa activitat o resposta dels mascles). Durant el maig, però, registràrem evidències de 7 territoris ocupats, amb els primers grups familiars a partir del 16/05. Un dels mascles, acompanyat de joves volanders, havia estat marcat la temporada anterior. En l'únic niu trobat el 2005, la femella va estar marcada; havia estat anellada com a poll el maig de l'any anterior, a uns 100 m d'on estava criant.

El juny les prospeccions foren menys intenses, i només vàrem poder detectar un grup familiar el 15/06, en la mateixa zona on observàrem el primer de l'any (probablement la mateixa colla amb una segona niurada). Així per tant, el 2005 tornàrem a comptabilitzar 7 territoris ocupats, i en almenys un d'ells la colla podria haver realitzat dues postes amb èxit.

Aparentment, la neu de principi d'any no va tenir conseqüències demogràfiques, com també ho assenyalen les dades d'un transecte del Programa de Seguiment d'Aucells Comuns (SAC) que realitzam a 2 km de la parcel·la d'estudi: les xifres de primavera de 2004 i 2005 són pràcticament idèntiques (mitjanes de 29,5 i 28 ex/3 km respectivament).

Els 6 nius trobats en els dos anys estaren tots a molt baixa altura, sempre a menys de 0,5 m de terra, i en 3 d'ells el substrat utilitzat va ser la part basal de

Foto 1.- Aspecte de l'àrea d'estudi (Sineu, Pla de Mallorca) després de la intensa nevada de finals de gener de 2005.

Photo 1.- A view of the study area (Sineu, Pla de Mallorca) after heavy snowfall, end of January 2005.

les carxofes bordes, entre les grans fulles espinoses, quan a la zona hi ha disponibles prou mates i ullastres petits. Les altres plantes-substrat foren un abatzer *Rubus ulmifolius*, una *Pistacia* petita i una herbàcia. La distància entre nius contigus pot arribar a ser molt curta, d'uns 25m en el cas mínim, l'únic en què la registrarem acuradament. En 4 nius la posta va ser de 4 ous, i en els altres de 3.

DISCUSSIÓ

De les dades exposades, es poden destacar alguns aspectes. En primer lloc, és rellevant l'elevada densitat de parelles trobada, en un hàbitat aparentment

marginal (redol arbustiu entre conreus de secà). En els dos anys consecutius vàrem registrar un mínim de 7 parelles en la parcel·la de 3,5 ha, fet que implicaria una densitat de 20 parelles/10 ha si l'hàbitat fora homogeni. A més, una bona part d'elles pujaren dues nierades de 3-4 polls, la qual cosa implica una elevada quantitat de polls volats. Tot i que s'han registrat localment valors més elevats (a Doñana o a Malta, per exemple), la densitat obtinguda està bastant per sobre de la mitjana de l'espècie al conjunt de la seva àrea de distribució, que es xifra en 3-4 pp/ 10 ha (CRAMP, 1992). Als pinars de Son Sant Martí (Alcúdia, Mallorca) SCHAEFER i BARKOW (2004) registraren un densitat d'11,3 pp/

10 ha, i a una garriga de Catalunya, BAS *et al.* (2005) trobaren una densitat mitjana de 7,3 pp/ 10 ha en 3 anys de seguiment mapejant territoris.

Aquesta elevada densitat sembla no ser una particularitat local, sinó més bé una característica del busqueret capnegre a les Balears, com ho corroboren les dades del SAC: és la segona espècie de Passeriforme més abundant, després del gorrió teulader *Passer domesticus* (MAYOL, 2006).

L'elevada densitat sembla associada a un relaxament del comportament territorial dels mascles arreu de l'illa: la seva resposta al reclam és molt poc aparent, fins i tot inexistent, tret que contrasta amb la immediata i insistent reacció dels mascles dels dos busquerets coallargs *Sylvia balearica* i *S. undata* (obs. pers.). La relaxació del vigor territorial s'ha postulat com un dels factors que permetria assolir les elevades densitats en les illes (per exemple BLONDEL *et al.*, 1988). En un escenari de baixa competència interespecífica i d'estabilitat dels recursos com el que se suposa en les illes, la defensa agressiva del territori deixaria de ser adaptativa, i podria seleccionar-se un comportament més permisiu amb els individus de la mateixa espècie, que permetria un increment de la densitat major que al continent.

De fet, l'elevada densitat i la minva del vigor territorial són trets que s'han observat de manera general en illes, sovint acompanyats per canvis en el tamany corporal, reducció del tamany de posta, i amb expansions del ventall d'hàbitats utilitzats: és el que es coneix com a "síndrome insular", ben documentada en el ferrerico blau *Parus caeruleus* de Còrsega, per exemple (BLONDEL, 2000). El busqueret capnegre a les Balears podria haver experi-

mentat algun d'aquests canvis microevolutius.

Tot i que el tamany mostral és molt baix i incomplet com per treure conclusions sobre els paràmetres reproductius, s'insinua una tendència a seleccionar el substrat més baix i atapeït per a la nidificació. Es pot remarcar, així mateix, la comprovació de la cria d'un mascle de més d'un any durant les dues temporades, cosa poc habitual atesa l'elevada renovació poblacional (BAS *et al.*, 2005), i la nidificació d'una femella nascuda l'any anterior a la mateixa localitat (1 exemplar controlat de 14 polls anellats).

AGRAÏMENTS

He d'agrair a Sergi Herrando la revisió crítica de la primera versió d'aquesta nota, esmenant un error de consideració i altres detalls. El resultat final, però, només és responsabilitat de l'autor.

BIBLIOGRAFIA

- BAS, J.M., PONS, P. y GÓMEZ, C. 2005. "Home range and territory of the Sardinian warbler *Sylvia melanocephala* in Mediterranean shrubland". *Bird Study* 52: 137-144.
- BAS, J.M., PONS, P. y GÓMEZ, C. 2007. "Daily activity of Sardinian warbler *Sylvia melanocephala* in the breeding season". *Ardeola* 54(2): 335-338.
- BLONDEL, J. 2000. "Evolution and ecology of birds on islands: trends and prospects". *Vie et milieu* 50(4): 205-220.
- BLONDEL, J., CHESSEL, D. i FROCHOT, B. 1988. "Bird species impoverishment, niche expansion, and density inflation in Mediterranean island habitats". *Ecology* 69(6): 1899-1917.
- CRAMP, S. 1992. *The Birds of the Western Palearctic* (vol. VI). Oxford University Press. Oxford.

- MAYOL, J. 2006. "El seguiment d'aucells comuns a les Balears (SAC) 2006/07". *AOB* 21: 55-65.
- PINILLA, J. (coord.). 2000. *Manual para el anillamiento científico de aves*. SEO/BirdLife y Ministerio de Medio Ambiente. Madrid.
- SCHAEFER, T. i BARKOW, A. 2004. "Habitat and nest site preferences of *Sylvia atricapilla* and *S.melanocephala* in Majorca". *Ardeola* 51(2): 445-450.
- SHIRIHAI, H.; GARGALLO, G. i HELBIG, A. 2001. *Sylvia warblers*. Christopher Helm. A & C Black. Londres.
- TELLERÍA, J.L. 1986. *Manual para el censo de los Vertebrados terrestres*. Ed. Rai-ces. Madrid.

(*Rebut: 21.04.09; Acceptat: 28.04.09*)